

Amelia Mandrewicz-Kanasugi

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID 0009-0005-3007-6430

DOI <https://doi.org/10.21697/ucs.2025.35.1.07>

CZY MAŁŻEŃSTWA WIELOKULTUROWE MOGĄ ODNALEŹĆ WSPÓLNE SZCZĘŚCIE? PODOBIENSTWA I RÓŻNICE W PERCEPCJI SZCZĘŚCIA W POLSCE I JAPONII

Can intercultural marriages find common happiness? Similarities and differences in the perception of happiness in Poland and Japan

Nie ma zbyt dużych ani zbyt małych *ikigai*. Może ono dotyczyć radości z drobnych, codziennych rzeczy, takich jak piękne słońce o poranku, wiatr we włosach czy pyszne śniadanie, ale mieszczą się w nim też wielkie plany i niezwykle osiągnięcia.

Anna Jankowska (2023)

Streszczenie

Próba odnalezienia szczęścia czy satysfakcji czerpanej z życia towarzyszy członkom społeczeństwa od zarania dziejów. Ciekawi świata badacze również kierują swoje zainteresowania ku społecznemu rozumieniu szczęścia, jego elementów składowych oraz procesów ewaluacji doświadczeń w kategorii szczęścia. W kontekście analizy dotychczasowych, zarówno lokalnych, jak ogólnosięwiatowych badań nad wartościami oraz szczęściem, została podjęta próba zrozumienia czynników składających się na odczuwanie satysfakcji oraz spełnienia w związku małżeńskim wśród mieszkańców Polski i Japonii. Rozważania te stanowią wstęp do dalszej analizy życia małżeństw wielokulturowych między obywatelami tychże państw.

Słowa kluczowe: szczęście, jakość małżeństwa, różnice kulturowe, Polska, Japonia

Summary

The pursuit of happiness or satisfaction in life has been a constant in human society since the beginning of time. Curious researchers have also turned their attention to the social understanding of happiness, its components, and the processes involved in evaluating experiences in terms of happiness. This study attempts to understand the factors contributing to perceived satisfaction and fulfilment in marriage among Polish and Japanese citizens by analysing previous local and global research on values and happiness. These considerations are a prelude to further analysis of intercultural marriages between citizens of these countries.

Keywords: happiness, marital quality, cultural differences, Poland, Japan

Wprowadzenie

Szczęście jest tematem podejmowanym przez badaczy reprezentujących różne dziedziny nauki, zainteresowanych jego interdyscyplinarnością i wielowymiarowością. Filozofowie od czasów antycznych próbowali uchwycić naturę szczęścia, co przejawia się w takich nurtach jak hedonizm czy epikureizm. Dla biologów ważne są procesy fizjologiczne, które przyczyniają się do odczuwania euforii. Jednak naukowe wyjaśnienia przeżywania szczęścia mają mniejsze znaczenie dla osób zanurzonych w codzienności, dla nich ważniejsze są „przepisy” na szczęśliwe życie. Należą do nich pewne sprawdzone działania i rytuały, które pomagają zmniejszyć odczuwane nieszczęście i sprzyjają większemu poczuciu szczęścia.

Wszelchobecność tematyki poświęconej szczęściu inspiruje wielu badaczy, którzy próbują uchwycić czynniki przyczyniające się do jego odczuwania. Na przykład Ruut Veenhoven, holenderski prekursor badań nad szczęściem, w swoich pracach podkreślał znaczenie czterech wymiarów jakości życia. Dwa z nich określane są przez szanse życiowe: żywotność środowiska – czyli jakość społeczeństwa jako całości z uwzględnieniem pozycji jednostki oraz zdolność do życia jednostek – rozumiana jako metoda radzenia sobie z różnorodnymi problemami żywotnymi. Pozostałe dwa wymiary odnoszą się do rezultatów życia: użyteczność – definiowana przez moralną wartość życia oraz satysfakcja z życia – czyli introspektywne odczuwanie szczęścia. Według Veenhovena (2012: 63–66) to właśnie poziom odczuwania ogólnej satysfakcji z przeżytego życia jest wyznacznikiem szczęścia.

Samo rozumienie szczęścia wydaje się dość skomplikowane, trudno bowiem jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, co przyczynia się do bycia mniej lub bardziej szczęśliwym. Veenhoven uważa, że ocena własnego życia dokonywana jest na podstawie doświadczeń, zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Model, zgodnie z którym dochodzi do ewaluacji, składa się z kilku etapów. Pierwszy to ocena własnych szans życiowych, na które składają się czynniki ekonomiczno-społeczne, pozycja społeczna oraz umiejętności indywidualne. Drugi to bieg wydarzeń, który składa się z różnorodnych konfrontacji skrajnych doświadczeń – związanych np. z obroną czy atakiem, samotnością czy towarzystwem, rutyną czy wyzwaniem. Kolejny etap Veenhoven nazywa przepływem doświadczeń życiowych (oryg. *flow of life experiences*), składających się na przeżycia związane ze sferą psychiczną, np. lękiem lub poczuciem bezpieczeństwa, odrzuceniem lub szacunkiem, nudą lub zachwytem. Te trzy etapy prowadzą do końcowej ewaluacji powstałej na podstawie oceny przeciętnego doświadczenia, porównania go ze standardami dobrego życia oraz odnalezienia balansu (Veenhoven 2012: 71).

W polskim dyskursie psychologii szczęścia najbardziej znana jest teoria cebulowa autorstwa Janusza Czapieńskiego. Postawił on tezę składającą się z trzech twierdzeń: „1) szczęście, rozumiane jako pozytywna, afirmująca postawa wobec życia, jest pierwotnym, naturalnym i powszechnym, niezależnym zasadniczo od okoliczności życia i indywidualnej biografii, stanem psychicznym, zakorzenionym we wrodzonej woli życia; 2) zależne natomiast od przypadłości życia, indywidualnych losów i wyuczonych dyspozycji jest poczucie nieszczęścia; 3) poczucie nieszczęścia – jeśli w grę nie wchodzi zaburzenia w centralnym układzie nerwowym – jest stanem przejściowym [...]” (Czapieński 1992: 143). Według Czapieńskiego człowiek naturalnie jest szczęśliwy, a pewne odchylenia w pełnym odczuwaniu szczęścia spowodowane są wydarzeniami zewnętrznymi czy zinternalizowanymi wzorcami. Przy tym podkreśla on mnogość różnych technik oraz rozwiązań, których stosowanie pomaga – w mniejszym lub większym stopniu – rekompensować odczuwane nieszczęście, a które prowadzą do przywrócenia pozytywnej postawy wobec życia (tamże: 143). Jest to odmienne podejście od proponowanego przez Veenhovena, według którego szczęście wynika z ciągłej rewaluacji doświadczeń pozytywnych i negatywnych.

W nawiązaniu do dorobku naukowego Ruuta Veenhovena, Janusza Czapieńskiego oraz przeprowadzonych dotychczas badań (o charakterze międzynarodowym i lokalnym) zostanie podjęta próba zobrazowania problematyki szczęścia małżeńskiego w Polsce oraz Japonii. Zostaną również zaakcentowane różnice kulturowe, definiowane poprzez wymiary kultury wyróżnione przez Geerta i Gerta Jana Hofstede. Rozważania te stanowią równocześnie wstęp do dalszej refleksji autorki nad małżeństwami mieszanymi, zawieranymi między obywatelkami i obywatelami tychże państw. Szczegółne znaczenie ma uwzględnienie różnic oraz podobieństw w postrzeganiu czynników konstytuujących szczęście małżeńskie.

Polska i Japonia z perspektywy wymiarów kultury

W ramach porównania Polski i Japonii, zarówno w kontekście percepcji szczęścia, jak też potencjalnych małżeństw mieszanych, powinno się rozważyć zaobserwowane przez badaczy różnice między tymi społeczeństwami. Jedną z najbardziej popularnych prób uchwycenia podobieństw oraz różnic między społeczeństwami jest koncepcja wymiarów kultury oryginalnie zaproponowana przez Geerta Hofstede. Punktem wyjścia do opracowania tej koncepcji były badania empiryczne przeprowadzone przez Geerta Hofstede w ponad czterdziestu krajach świata w zagranicznych oddziałach firmy IBM, obejmujące kadrę menedżerską tej korporacji.

W późniejszych edycjach badań brano pod uwagę również dane uzyskane w ramach *World Values Survey* (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011).

Hofstede wyróżnił spektrum sześciu wymiarów, które pozwalają na określenie „nasycenia” danego społeczeństwa konkretną charakterystyczną cechą. Są to odpowiednio: 1) dystans władzy; 2) kolektywizm/indywidualizm; 3) kobiecość/męskość; 4) unikanie niepewności; 5) orientacja krótkoterminowa/długoterminowa; 6) przyzwolenie/restrykcyjność. W dalszej kolejności, za pomocą jednolitej metodologii, umożliwia to porównywanie poszczególnych krajów między sobą, zgodnie z różnicami kulturowymi (Hofstede 2025a). Należy jednak zwrócić uwagę, że przedstawione cechy poszczególnych kultur, dostępne na oficjalnej stronie Geerta Hofstede, nie są „oficjalne” i służą wyłącznie wizualnemu obrazowaniu różnic między państwami (Hofstede 2025b). Należy zatem pamiętać, że wyniki opracowane przez Hofstede, choć przydatne do ilustracji różnic kulturowych, nie oddają wewnętrznego zróżnicowania poszczególnych społeczeństw (w tym różnic między jednostkami wewnątrz danego społeczeństwa) ani dynamiki ich przemian. Dlatego wnioski wyciągane na ich podstawie mają charakter orientacyjny, nie normatywny.

Analiza wymiarów kultury w badanych krajach ujawnia ich wyraźną odrębność kulturową. Największa rozbieżność między Polską a Japonią występuje przy wymiarze piątym. Japończyków charakteryzuje działanie zgodne z orientacją długoterminową, co przejawia się ciągłym przygotowywaniem na zmiany zachodzące w dynamicznej rzeczywistości społecznej (Hofstede 2025b). Wiąże się to m.in. z takimi cechami jak: zapobiegliwość, cierpliwość czy zwracanie uwagi na szczegóły oraz rozsądne gospodarowanie zasobami, co ma przyczyniać się do realizacji założonych wcześniej celów. Społeczeństwo polskie jest zorientowane krótkoterminowo, co przejawia się cechami takimi jak działanie na rzecz szybkich rezultatów, dbałością o osobistą stabilizację oraz „zachowanie twarzy” czy poszanowaniem tradycji (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011: 229).

Drugim najmocniej różnicującym wymiarem jest kobiecość/męskość społeczeństw. Dla Geerta i Gerta Jana Hofstede społeczeństwa *męskie* charakteryzowane są przez jasny podział ról płciowych. Zgodnie z nim od mężczyzn wymaga się przede wszystkim siły, asertywności i nastawienia na sukces materialny, co przekłada się na oczekiwania związane z utrzymywaniem rodziny. Natomiast kobiety powinny być łagodne i kierować się czułością, troską o jakość życia. Z drugiej strony, cechą charakterystyczną społeczeństw *kobiecych* jest zacieranie się różnic między oczekiwaniami wobec ról społecznych obu płci (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011: 149). Japonia jest krajem zdominowanym przez cechy męskie, co przedstawia szacunkowa wartość 95 wyrażona na skali od 0 do 100 (gdzie 0 tożsame jest z kobiecością, a 100 z męskością społeczeństw), natomiast Polska jest krajem umiarkowanie męskim – 64 (Hofstede 2025b).

Zarówno społeczeństwo polskie, jak i japońskie charakteryzuje się bardzo wysokim i niemal identycznym poziomem unikania niepewności (odpowiednio 93 oraz 92). Geert Hofstede definiuje ten wskaźnik jako „stopień zagrożenia odczuwany przez członków danej kultury w obliczu sytuacji nowych, nieznanych lub niepewnych” (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011: 200). Przejawia się on między innymi odczuwanym stresem oraz niską tolerancją wobec sytuacji dwuznacznych, a także potrzebą redukcji ryzyka poprzez tworzenie zasad, interpretacje oraz próby przewidywania przyszłości. Badacze zauważają, że w społeczeństwach o wysokim poziomie unikania niepewności jednostki częściej przejawiają tendencję do intensywnej gestykulacji, podnoszenia głosu i szeroko rozumianej głośnej ekspresji. Autorzy podkreślają jednak, że wyjątek stanowią kraje azjatyckie, w tym Japonia, w których tego typu zachowania uchodzą za niepożądane. Jedną z nielicznych społecznie akceptowanych sytuacji, w których powściągliwi na co dzień Japończycy mogą pozwolić sobie na bardziej ekspresyjne zachowania, jest zrytualizowane picie alkoholu (*nomikai*) z przełożonymi i współpracownikami (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011: 203–204; Hofstede 2025b).

Wskaźniki dystansu władzy oraz indywidualizmu są w Polsce nieco wyższe (68 i 60) niż w Japonii (54 i 46), co wskazuje na bardziej kolektywistyczny charakter społeczeństwa japońskiego oraz jego niższy dystans władzy. Geert Hofstede przez duży dystans władzy rozumie sytuację społeczną, w której podwładni są w znacznym stopniu zależni od swoich przełożonych, co przekłada się na hierarchizację organizacji. Odpowiednio, przy niskim dystansie zależność jest zastąpiona współzależnością oraz decentralizacją władzy (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011: 68, 73). Z kolei społeczeństwo o cechach indywidualistycznych określane jest przez luźne więzi międzyludzkie, co też widoczne jest w skupieniu uwagi na jednostce i członkach rodziny nuklearnej.

Specyfiką kultur kolektywistycznych jest silna integracja jednostki z grupą, która w zamian oferuje jej opiekę i bezpieczeństwo (tamże: 101–102).

Ostatnim wymiarem (najważniejszym w kontekście szczęścia) jest relacja między restrykcyjnością a przyzwoleniem, czyli stopniem społecznej zgody na swobodne zaspokajanie pragnień i możliwość czerpania radości z życia, samodzielnie lub z przyjaciółmi. Wymiar ten wiąże się z ogólnym poziomem zdrowia, sytuacją socjoekonomiczną (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011: 290). Co może być zaskakujące, Japonia cechuje się nieco wyższym poziomem przyzwolenia (42) niż Polska (29) na skali restrykcyjność/przyzwolenie (Hofstede 2025b). Jak wskazuje G. Hofstede, często wysoki poziom przyzwolenia współwystępuje z orientacją krótkoterminową oraz przeciwnie, wysoki poziom restrykcyjności nierzadko towarzyszy orientacji długoterminowej. Wskazuje to na ciekawą zależność w przypadku mniej restrykcyjnej niż Polska Japonii o znaczącej dominacji orientacji długoterminowej (Hofstede, Hofstede, Minkov 2011: 293). Według badaczy cechą charakterystyczną społeczeństw o dominującej restrykcyjności jest niższy odsetek ludzi szczęśliwych (w porównaniu do społeczeństw pobłażliwych), pesymizm oraz cynizm, poczucie beznadziei czy wyższy odsetek osób umierających w wyniku chorób serca (tamże: 296). Mimo tego, jak pokazują badania przywołane w dalszej części pracy, większość zarówno Polaków, jak i Japończyków deklaruje zadowolenie z życia oraz satysfakcję małżeńską.

Szczęście z małżeństwa czy małżeńskie szczęście?

Szczęście małżeńskie jest najczęściej elementem szeroko rozumianego dobrostanu (*well-being*) lub powodzenia. W tym kontekście ujmowane jest ono za pomocą różnych synonimów jak: sukces małżeński, zadowolenie z małżeństwa, powodzenie małżeńskie, satysfakcja małżeńska, jakość i trwałość małżeństwa, szczęśliwy związek, dobrany związek czy dojrzałość do małżeństwa (Herudzińska, Podobas 2024: 206).

Z przeglądu literatury dokonanego przez Martę Czechowską-Bielugę oraz Agnieszkę Lewicką-Zelent (2021: 159–160) wynika, że badacze od dawna próbowali zdefiniować satysfakcję małżeńską. Według niektórych wpływały na nią czynniki o charakterze psychologicznym – miłość, elastyczne granice czy religijność, według innych wiara, zrozumienie, udane życie seksualne czy wspólne zainteresowania, posiadanie oszczędności. Respondenci biorący udział w badaniu przeprowadzonym przez Annę Linek rozumieją sukces małżeński wieloznacznie – ważna jest dla nich relacja oparta na przyjaźni i wzajemnym wsparciu, miłości, charakteryzująca się głęboką więzią (Linek 2023: 125).

W *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*, która stanowi interdyscyplinarne kompendium wiedzy poświęcone badaniom jakości życia i dobrostanu, szczęście małżeńskie nie posiada własnego hasła. Zainteresowany badacz kierowany jest do innych pojęć, jak: *Marital Adjustment*, *Marital Well-being Measures*, *Marital Adjustment over 25 Years*. Termin „jakość małżeństwa” (*Marital Quality*) odsyła do dwóch pierwszych haseł wymienionych przed chwilą (Michalos 2014: 3796). Interesujące jest to, że w 32 krajach można odnaleźć pojęcia dotyczące badania satysfakcji małżeńskiej oraz rodzinnej (Kamo, Hori 2014: 3783), ale to właśnie *Marital Adjustment*, rozumiane jako dostosowanie bądź adaptacja małżeńska, postrzegane jest w tym artykule jako synonim zarówno szczęścia małżeńskiego, jakości małżeństwa, satysfakcji małżeńskiej, jak i jego dobrostanu.

Badacze uważają, że dostosowanie małżeńskie może być rozumiane dwojako. W pierwszym podejściu jest ono układem, którego elementy składowe pochodzą z różnych wymiarów. Przykładowo mogą to być wspólnie podejmowane aktywności, otwarta komunikacja czy konstruktywne rozwiązywanie problemów. Zwracają jednak uwagę na ograniczenia wynikające z takiego postrzegania dostosowania małżeńskiego – są nimi potencjalne silne korelacje z różnymi elementami relacji (np. komunikacją). Z drugiej strony dostosowanie może być rozumiane jako aspekt jakości małżeństwa. W tym wypadku zakłada się, że definiuje ono jakość małżeństwa poprzez swoją wielowymiarowość, rozumianą jako rezultat relacji, wskazując na ich stabilność. Natomiast satysfakcja małżeńska, jako jednowymiarowy konstrukt, służy określaniu subiektywnej oceny, osobistego stosunku jednostki do małżeństwa, co sugeruje podatność na mikrozmiany w relacji. Badacze sugerują rozumienie jakości małżeństwa jako kombinację wymiarów zarówno pozytywnych, jak i negatywnych (Iafrate, Bertoni, Donato 2014: 3776–3777).

Przywołane rozumienie jakości małżeństwa przypomina częściowo definicję szczęścia według Veenhovena – dla niego bowiem szczęście było wynikiem subiektywnej ewaluacji doświadczeń zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Można zatem pokusić się o sugestię, że szczęście małżeńskie jest niczym innym jak współobecnością wielu wymiarów doświadczeń małżeńskich – zarówno tych dobrych, jak i – w mniejszym stopniu – złych w trakcie trwania małżeństwa, a także swego rodzaju pochodną szczęścia *per se*.

Polskie szczęście małżeńskie w badaniach empirycznych

Polacy i Polki, zgodnie z danymi *European Values Survey*, są z roku na rok coraz bardziej szczęśliwi. W pierwszej edycji badania (1990–1993) tylko 10,3% respondentów uznawało siebie za bardzo szczęśliwych, a 45,5% za raczej szczęśliwych. Wśród ankietowanych niecałe trzy czwarte badanych w związku małżeńskim (74,8%) oceniało siebie jako raczej szczęśliwych (47,1%) lub bardzo szczęśliwych (11,5%). W najnowszej edycji badań (2017–2021) odsetki osób raczej szczęśliwych oraz bardzo szczęśliwych wyniosły odpowiednio 30,2% i 61%. Co więcej, zdecydowanie widać spadek liczby osób uznających siebie za niezbyt szczęśliwe na przestrzeni trzydziestu lat – z 40,6% do 7,9%. Patrząc całościowo, na początku lat 90. odsetek osób szczęśliwych wyniósł 55,8%, by w najnowszej edycji wzrosnąć do 91,2% respondentów. Widoczny jest mniejszy udział odpowiedzi osób będących w związku małżeńskim – w tej edycji było to 64,1% respondentów. Wśród nich 33,4% uznawało siebie za bardzo szczęśliwych, a 61% za raczej szczęśliwych, co wskazuje na coraz większy udział respondentów deklarujących odczuwanie szczęścia (por. EVS 2022).

Badaczy interesowało również to, jakie czynniki – według respondentów – sprzyjają sukcesowi w małżeństwie, co pośrednio można powiązać z kwestią dobrostanu i pomyślności. Wyszczególnione elementy zmieniały się na przestrzeni lat, a ich pełna lista wygląda następująco: a. wierność; b. odpowiedni dochód; c. podobne pochodzenie społeczne; d. wzajemny szacunek i docenianie się; e. wspólna wiara; f. dobre warunki mieszkaniowe; g. zgodne poglądy polityczne; h. wyrozumiałość i tolerancja; i. mieszkanie osobno od teściów; j. udane życie seksualne; k. dzielenie się obowiązkami domowymi; l. dzieci; m. chęć rozmowy o pojawiających się problemach; n. wspólne gusty i zainteresowania; o. posiadanie czasu dla własnych przyjaciół i/lub na własne hobby. Pięć spośród wymienionych czynników pojawiło się w każdej edycji (EVS 2022).

Pierwszym z nich jest wierność. Od początku lat 90. odsetek osób uważających wierność za bardzo ważny element konstytuujący sukces małżeństwa rósł i osiągnął w najnowszej edycji 91,5%. Drugim czynnikiem jest odpowiedni dochód, który na przełomie XX i XXI w. był bardzo ważny dla prawie połowy badanych (46,8% w latach 1999–2001), lecz dla respondentów z lat 2017–2022 okazał się mniej istotny (25,8%). Zwiększył się natomiast odsetek badanych raczej zgadzających się z tym stwierdzeniem – odpowiednio z 48,5% do 57,5%. Podobną tendencję można zauważyć w kontekście dobrych warunków mieszkaniowych – początkowo dla 53,4% respondentów było ono bardzo ważnym wyznacznikiem sukcesu, po czym odsetek ten spadł do 34,4%. Niemniej warunki mieszkaniowe nadal mają istotne znaczenie, gdyż obecnie dla 58% są one raczej ważne (w latach 1990–1993 odsetek wynosił 40,2%).

Dla większości respondentów duże znaczenie ma podział obowiązków domowych i poszczególne edycje badań nie różnią się zbyt mocno między sobą w tym względzie. W latach 90. dla ponad połowy respondentów był on bardzo ważny w kontekście sukcesu – poziom ten utrzymywał się przez kolejne edycje i spadł w ostatniej – do 49,9%, a średnia z dotychczas przeprowadzonych badań wynosi 51,7%. Udział respondentów, dla których podział obowiązków domowych w małżeństwie był raczej ważny, zwiększył się o kilka punktów procentowych – z 41,5 do 45,5% (EVS 2022).

Ostatnim czynnikiem konstytuującym sukces małżeństwa jest posiadanie potomstwa. Pierwotnie ponad 75% respondentów uważało dzieci za bardzo ważny element odpowiadający za sukces, jednak udział tych odpowiedzi zmniejszał się i osiągnął poziom 60,6%. Jednocześnie zwiększał się odsetek badanych, dla których posiadanie dzieci było raczej ważne – z 20,1% do 32,1% w najnowszej edycji (2017–2022), oraz osób, dla których nie jest to element ważny – odpowiednio zwiększył się on z 2,4% do 7,2% (EVS 2022).

Zdecydowana większość czynników, które po zagregowaniu odpowiedzi „bardzo ważne” oraz „raczej ważne”, znajduje lub znajdowała się w przedziale 80–100%, sugeruje złożony sposób postrzegania udanego małżeństwa. W ocenie Polek i Polaków to wierność jest najważniejszym czynnikiem kształtującym sukces

małżeński. Zaraz za nią wymieniane są: wzajemny szacunek, dobre warunki mieszkaniowe oraz podział obowiązków domowych. W ciągu kilku lat na znaczeniu zaczęło zyskiwać podobne pochodzenie społeczne oraz zgodność poglądów politycznych; chociaż czynniki te, zbadane ostatni raz w latach 2008–2010, były ważne odpowiednio dla 66,3% oraz 44% respondentów (EVS 2022). Sugeruje to istotny udział uwarunkowań o charakterze psychologicznym i ekonomicznym w kształtowaniu postrzegania sukcesu w polskich małżeństwach.

W badaniu przeprowadzonym przez IPSOS w 2024 r. (N = 500) prawie co trzecia Polka lub Polak (72%) zadeklarowała bycie szczęśliwym w kontekście swojego życia, co przekłada się na poszczególne dziedziny, z których respondenci są zadowoleni. Posiadanie dzieci oraz relacja z partnerem/współmałżonkiem przyczynia się do odczuwania satysfakcji u ok. 80% badanych. Zadowolenie z życia romantycznego/seksualnego deklarowało 63% respondentów, natomiast z poczucia, że jest się kochanym – 70%. Relatywnie najmniejszą satysfakcję (58%) odczuwano w przypadku doceniania przez partnerkę/partnera (IPSOS 2024: 13–19). W opinii badanych posiadanie potomstwa jest nie tylko istotnym czynnikiem przekładającym się na sukces małżeński, ale także na osobiste poczucie satysfakcji, co przyczynia się do oceny swojego życia jako szczęśliwego.

Wśród innych socjologicznych przedsięwzięć koncentrujących się na kategorii szczęścia małżeńskiego Polek i Polaków należy wyróżnić badanie przeprowadzone przez Małgorzatę Herudzińską oraz Izabelę Podobas. Tysiąc dorosłych Polek i Polaków¹ zapytano w wywiadach CAPI o czynniki konstruujące szczęście (Herudzińska, Podobas 2024: 209–210). Wśród badanych przeważają osoby będące w związku małżeńskim lub partnerskim (68,6%). Do tej części respondentów kierowano większość pytań o udany związek i praktyki z nim związane. Wyniki pokazują, że dla wszystkich badanych największe znaczenie w związku mają przyjaźń (64,5%), zaufanie (64,3%) oraz miłość (58,6%), a niemniej ważna jest odpowiedzialność (45,2%) czy komunikacja między małżonkami (44,9%). Natomiast kategorie wysoko notowane w badaniach EVS, takie jak wierność i udane życie seksualne (uznawane za czynniki odpowiadające za sukces pary), nie okazały się być równoznaczne z małżeńskim szczęściem (ich znaczenie wskazała śladowa liczba respondentów – tylko 0,1%)². Ważność wspólnych zainteresowań pojawiła się w wypowiedziach co trzeciego respondenta (29,2%), a posiadania dzieci – co piątego (19,2%).

Osoby będące w relacjach małżeńskich oraz partnerskich (N = 688) zapytano o deficyty ich związków. Analiza wskazała na trzy zasadnicze obszary, w których respondenci dostrzegali braki: ograniczoną ilość wspólnie spędzanego czasu, deficyt emocji i wyrażania uczuć, a także niedostatki w komunikacji dotyczącej potrzeb i codziennych doświadczeń. Pokazuje to kolejną sferę, która z perspektywy szczęścia małżeńskiego jest niezwykle istotna – obszar intymności oraz bliskości fizycznej i emocjonalnej (Herudzińska, Podobas 2024: 213).

Respondenci wskazali również, jakie czynności podejmują, by uczynić związek szczęśliwym. Wśród najważniejszych były te związane z prawidłową komunikacją, okazywaniem uczuć, utrzymywaniem bliskości, zaufaniem czy dbaniem o drugą osobę i dom, a także z prawieniem małych komplementów. Aktywności wymienione przez respondentów są różnorodne i wielowymiarowe – z jednej strony odnoszą się do myślenia o partnerze czy partnerce, do empatycznego przewidywania potrzeb, z drugiej – dotyczą np. poświęceń na rzecz drugiej strony, powstrzymywania się od używek czy wręcz niepodejmowania jakichkolwiek konkretnych działań na rzecz satysfakcji małżeńskiej. Badaczki zwracają uwagę, że nieoczywiste odpowiedzi mogą budzić wątpliwość, czy faktycznie przyczyniają się do odczuwania szczęścia w małżeństwie – zdaniem respondentów to jednak ma miejsce (Herudzińska, Podobas 2024: 214–216).

Wśród czynników odpowiadających za sukces związku wysoko (ok. 70% wskazań) plasują się takie elementy jak: obopólne chęci, szczerza i otwarta komunikacja sprzyjająca rozwiązywaniu problemów, gotowość do poświęceń i uwarunkowania finansowe. Równie ważne jest okazywanie uczuć, wzajemna wyrozumiałość, zdolność do przebaczenia oraz dopasowanie małżonków. Badani za najmniej istotne uznali okoliczności

1 Struktura próby zbliżona do charakterystyki społeczeństwa polskiego; kobiety stanowiły ponad połowę respondentów (53,4%), większość osób należała do grupy wiekowej 60+ (27,3%) oraz 16–19 lat (20,3%). Prawie dwie trzecie badanych (68,8%) było w związku małżeńskim/partnerskim, z czego jedną czwartą stanowiły osoby o stażu związku dłuższym niż 20 lat (Herudzińska, Podobas 2024: 209–210).

2 W badaniach EVS, w latach 1990–2022, czynniki te były istotne dla zdecydowanej większości respondentów (powyżej 90%).

niezależne od małżonków/partnerów czy postrzeganie małżonków/partnerów jako atrakcyjnych dla siebie nawzajem. Za czynniki najbardziej utrudniające osiągnięcie sukcesu uznano: zdradę, brak zaufania, konflikty, trudności w komunikacji oraz brak starań i chęci (Linek 2023: 127–130).

Japońskie szczęście małżeńskie w świetle badań empirycznych

Japończycy, tak jak Polacy, z roku na rok są coraz bardziej szczęśliwi. Badania przeprowadzane w ramach *World Values Survey* pokazują, że odsetek osób bardzo zadowolonych ze swojego życia wzrósł z 16,4% (1981–1984) do 30,6% (2017–2022), natomiast odsetek osób raczej zadowolonych wyniósł odpowiednio 66,8% i 59,7%. Ogólny poziom szczęścia Japończyków utrzymuje się na poziomie 89–90% od połowy lat 90. (WVS 2022). Dane zebrane przez IPSOS pokazują jednak trochę inny obraz poczucia zadowolenia i spełnienia u Japończyków (N = 2000). Jest ono dużo niższe niż u Polaków – w 2024 r. odsetek osób szczęśliwych wyniósł 57%. Co więcej, różnica w postrzeganiu szczęścia w porównaniu z rokiem 2011, związana z obniżeniem deklaracji, jest znacząca – procentowy udział odpowiedzi osób uważających siebie za szczęśliwe wyniósł wówczas 70% (IPSOS 2024: 6).

Japończycy (N = 102³), zapytani o podstawy przeżywania szczęścia, na pierwszym miejscu wskazali rodzinę (25%), na drugim – robienie tego, co się lubi (18,2%), na trzecim – szeroko rozumiane inne osoby (17,4%) oraz dobre relacje międzyludzkie (16,7%). Zapytani zostali również o sytuacje i stany psychiczne związane z nieszczęściami. Dla prawie jednej czwartej respondentów były to niesatysfakcjonujące relacje międzyludzkie (24,4%), praca (13,4%), brak poczucia spełnienia (12,6%). Niecałe 9% respondentów deklarowało samotność jako czynnik przyczyniający się do bycia nieszczęśliwym (Oyama 2012: 96).

Chociaż większość pytań stosowanych w ramach WVS i EVS sformułowano tak samo, to w przypadku czynników decydujących o szczęśliwym małżeństwie zostały one zadane tylko raz, w ramach badań przeprowadzonych w latach 1990–1994. Nieznane są zatem współczesne trendy występujące w kontekście społeczeństwa japońskiego – możliwe jest jedynie porównanie danych sprzed 30 lat. Wśród czynników, z których respondenci mogli wybrać te ważne dla sukcesu małżeńskiego, znajdują się wszystkie wymienione w przypadku EVS z wyjątkiem trzech pytań: o życie seksualne, mieszkanie z teściami oraz o czas poświęcony na spotkania z przyjaciółmi lub realizację swoich zainteresowań (WVS 2022).

W kontekście zagregowania odsetka odpowiedzi „bardzo ważne” oraz „raczej ważne” przy większości elementów składających się na sukces małżeński nie odnotowano większych różnic (chodzi o porównaniu odpowiedzi respondentów z Polski i Japonii z lat 1990–1993). Respondenci z odległych geograficznie i kulturowo społeczeństw w istotny sposób cenią wierność (97,4% u Japończyków, 98,8% u Polaków), wzajemny szacunek (odpowiednio 98,5% oraz 99,8%), dobre warunki mieszkaniowe (89,1% oraz 93,6%), odpowiedni dochód (97,4% oraz 85,4%) wspólne gusta i zainteresowania (80,8% oraz 82,9%) czy posiadanie dzieci (86,6% oraz 97,6%). W przypadku poglądów politycznych mniej niż połowa obywateli obu państw uznała je za ważne w kontekście udanego małżeństwa (odpowiednio 46,4% oraz 33,6%) (WVS 2022; EVS 2022).

Większe różnice w ocenie znaczenia poszczególnych czynników pojawiają się przy uwzględnieniu: podobnego pochodzenia społecznego (73,1% u Japończyków, 51,2% u Polaków), wspólnej wiary religijnej (odpowiednio 54,5% oraz 83,9%), dzielenia się obowiązkami domowymi (62,5% oraz 93,6%). Brak danych o elementach kluczowych dla sukcesu małżeńskiego utrudnia porównanie współczesnych potencjalnych przemian oraz różnic między Polską a Japonią. Jednak wyniki sprzed 30 lat mogą sugerować, że w przypadku czynników o charakterze ekonomicznym i społecznym (takich jak dobre warunki mieszkaniowe, odpowiedni dochód, dzieci) oraz związanych z intymnością, sferą psychologiczną (wierność, wzajemny szacunek, wspólne zainteresowania) są one podobnie jak w Polsce wysoko cenione. Pojawia się zatem przypuszczenie, że na przestrzeni lat w społeczeństwie japońskim mogły mieć miejsce niewielkie zmiany w postrzeganiu

3 Dobór próby losowy; wśród respondentów wyróżniono trzy grupy wiekowe: 1. 18–25 lat; 2. 40–49 lat; 3. powyżej 60 lat. Każda z grup składała się z 17 kobiet i 17 mężczyzn (Oyama 2012: 92). Brakuje danych na temat wykształcenia czy stanu cywilnego badanych.

poszczególnych elementów szczęśliwego związku (np. większy odsetek „raczej ważne” i mniejszy „bardzo ważne”), tak jak to miało miejsce w przypadku respondentów z Polski.

Japończycy, podobnie jak Polacy, zostali zapytani przez IPSOS o odczuwaną satysfakcję z życia rodzinnego. Trzy czwarte respondentów zadeklarowało poczucie satysfakcji z posiadanych dzieci, co jest wynikiem zbliżonym do zadeklarowanego przez respondentów z Polski. W przypadku relacji z partnerem/współmałżonkiem wynik był niższy i wyniósł 69%. Połowa respondentów z Japonii deklarowała satysfakcję z bycia kochanym, lecz tylko 36% badanych – z bycia docenianym. W porównaniu z innymi państwami respondenci z Japonii najczęściej deklarowali najniższy poziom satysfakcji (IPSOS 2024: 13–19). Również w kontekście innych elementów składających się ogólnie na szczęście mniej niż połowa badanych deklarowała satysfakcję – w przypadku zdrowia psychicznego i dobrostanu (46%), sytuacji finansowej (36%), sytuacji społecznej i politycznej we własnym kraju (23%), stanu gospodarki krajowej (21%). Polki i Polacy częściej byli usatysfakcjonowani w powyższym kontekście, a odsetek odpowiedzi wyniósł odpowiednio – 59%, 55%, 37% oraz 39% (tamże: 21–30).

Chociaż badania japońskie nie dają jednoznacznej odpowiedzi na pytania dotyczące szczęścia małżeńskiego, to ich różnorodność pozwala na uwypuklenie poszczególnych aspektów. W realizowanych przedsięwzięciach podejmowano próby odpowiedzi na pytania o relacje między związkiem małżeńskim a odczuwanym szczęściem. Jedno z takich badań przeprowadzili Makiko Hori oraz Yoshinoriego Kamo. Badacze, w ramach analizy danych zastanych, wykazali silny pozytywny związek między małżeństwem a odczuwanym szczęściem u mężczyzn oraz negatywną relację w tej materii w kontekście pozostawania w stanie panieńskim/kawalerskim. Dodatkowo potwierdzono istotne statystycznie różnice między kobietami i mężczyznami. Co więcej, w przypadku kobiet brak pracy czy praca dorywcza były pozytywnie związane z odczuwanym szczęściem. Natomiast posiadanie potomstwa (wskazane w przywołanych wcześniej badaniach jako ważny element sukcesu i/lub szczęścia małżeńskiego) nie było istotne statystycznie, niezależnie od płci badanych (Hori, Kamo 2018: 848).

Interesujące perspektywy ukazują badania przeprowadzane regularnie przez firmę Halmek. W 2024 r. zapytano Japończyków w wieku 50–79 lat, będących w związkach małżeńskich, o opinię na temat doświadczanych i przeżywanych relacji. Odczuwane przez nich zadowolenie jest niższe w porównaniu z edycją z 2021 r. i obejmuje 66,3% badanych. Młodszy respondenci deklarowali ogólnie niższe zadowolenie niż osoby starsze. Wśród mężczyzn w wieku 50–60 lat szczęście małżeńskie deklarowało 68% badanych, natomiast u kobiet odsetek ten wynosił 54%. W grupie osób w wieku 70–79 lat 78% mężczyzn oraz 72% kobiet zadeklarowało zadowolenie ze związku małżeńskiego. Respondentom zadano pytanie o średni czas spędzony ze współmałżonkiem w tygodniu oraz w dni wolne. Małżonkowie deklarujący udany związek spędzali wspólnie odpowiednio 226 lub 271 minut. Badani z deklarowanych nieudanych związków spędzali ze sobą mniej czasu – 120 minut w tygodniu oraz 153 minuty w dni wolne (Halmek 2024). Respondenci zadeklarowali również podejmowane przez siebie „aktywności małżeńskie”. Większość osób będących w udanym związku wspólnie konsumowała posiłki (83,9%), wzajemnie szanowała swoje potrzeby w trakcie wspólnego przebywania w domu (65,8%) oraz spała w tym samym pomieszczeniu (56%). Dla mniej niż połowy respondentów ważne było świętowanie rocznic ślubu (40,2%) czy wspólne spędzanie czasu (38,4%). Osoby pozostające w nieszczęśliwym związku w mniejszym stopniu szanowały swoje potrzeby (43,6%) i wspólne spędzanie czasu podczas posiłków (45,5%). Mniej niż jedna trzecia z nich spała w tym samym pokoju, a niecałe 11% świętowało rocznice ślubu (Halmek 2024).

Doświadczenia małżeństw wielokulturowych – zarys problematyki

Analizując postrzeganie szczęścia małżeńskiego w Polsce i Japonii z perspektywy małżeństw zawieranych między obywatelami Polski i Japonii, należy uwzględnić potencjalnie występujące trudności wynikające z przynależności małżonków do odmiennych kręgów kulturowych. Warta podkreślenia jest zróżnicowana typologia małżeństw mieszanych. Takie małżeństwa można charakteryzować nie tylko ze względu na przynależność do różnych kręgów kulturowych, ale również ze względu na wyznanie i praktyki religijne, etniczność i pochodzenie małżonków, ich obywatelstwo oraz miejsce zamieszkania (Osanami Törngen i in.

2016: 4). Na podobną problematykę zwraca uwagę również Ewa Sowa-Behtane, która w swoich pracach stosuje pojęcie małżeństw wielokulturowych definiowanych jako „prawnie zawarty związek dwojga ludzi deklarujących pochodzenie z/przynależność do dwóch (lub więcej) odmiennych całości kulturowych” (2021: 53). Odwołując się do ujęcia E. Sowy-Behtane, w refleksjach nad małżeństwami polsko-japońskimi wykorzystano zaproponowaną przez autorkę definicję małżeństw wielokulturowych, stosując ją zamiennie z pojęciem małżeństw mieszanych kulturowo.

Wcześniej przywołane badania poświęcone wymiarom kultury już zasygnalizowały pewne potencjalne czynniki różnicujące, które mogą wpłynąć na komunikację oraz funkcjonowanie w związku. Pojawia się jednak potrzeba nakreślenia ogólnych trudności, wyzwań stojących przed małżeństwami mieszanymi, które w rozumieniu Czapińskiego mogą prowadzić do zaburzenia równowagi odczuwanego szczęścia małżonków.

Ewa Sowa-Behtane w swoich badaniach poprosiła Polki, będące w związku małżeńskim z mężczyznami innej narodowości niż polska ($N = 79$), o wskazanie sytuacji konfliktowych występujących w ich rodzinach. Prawie 90% badanych wskazało trudności wynikające z różnicy narodowości, wyznania, rasy oraz języka małżonków, z czego ostatnie wymienione okazały się być problemem dla trzech czwartych respondentek. Ponad połowa badanych kobiet zwróciła uwagę na społeczną dezaprobatę, szczególnie w odniesieniu do osób o odmiennym kolorze skóry lub rysach twarzy charakterystycznych dla osób pochodzących z Azji czy Afryki. Respondentki zwróciły również uwagę na wewnątrzrodzinne uprzedzenia wobec małżonków, co zgłosiło 45,5% kobiet. W mniejszym stopniu badane wskazywały na tożsamość kulturową dzieci (niecałe 19%), lęki, napięcia, niepewność i stres wynikający z obaw o wychowanie potomstwa (17,7%), a także etnocentryzm kulturowy (7,5%) oraz doznanie szoku kulturowego (7,5%) (Sowa-Behtane 2017: 84–89).

Jak podkreślają Paul Rosenblatt oraz Ciloue C. Stewart, nieposługiwanie się w stopniu komunikatywnym językiem współmałżonka jest znaczącym utrudnieniem w skutecznym współtworzeniu oraz definiowaniu otaczającej rzeczywistości. Tak długo, jak małżonkowie nie będą biegli w języku partnera, niepewność, frustracja oraz trudności w rozwiązywaniu problemów mogą się nasilać (2004: 44). W takim przypadku komunikacja jest ograniczona nie tylko między małżonkami, ale także z teściami, dalszą rodziną, a nawet dziećmi i może być przeszkodą we wzajemnym zrozumieniu się. Badacze, aby zrozumieć trudności występujące w małżeństwach mieszanych kulturowo, przeprowadzili wywiady z małżeństwami zawartymi między Amerykanami europejskiego pochodzenia a kobietami wychowanymi w kulturze chińskiej, m.in. w Chinach, Hong Kongu czy na Tajwanie ($N = 12$).

Wśród badanych par tylko dwóch mężczyzn posługiwało się językiem chińskim w stopniu komunikatywnym, a większość kobiet posługiwała się biegle obydwojma językami. Przekładało się to na frustrację spowodowaną potrzebą tłumaczenia symultanicznego słów męża w kontaktach z rodziną żony. Według badanych jedną z trudności stanowi odmienne poczucie humoru, które jest mocno uwarunkowane kulturowo oraz językowo (tamże: 48–49). Małżonkowie zgłaszali też różnice w wychowywaniu dzieci, a także trudne do zaakceptowania przez mężczyzn podejście do połogu zgodne z tradycją chińską (tamże: 51–53). Podobne problemy zgłaszały małżeństwa japońsko-duńskie mieszkające w Danii lub Japonii. Niektórzy małżonkowie odczuwali trudności w komunikacji w języku duńskim jako pewną barierę uniemożliwiającą wypowiedzenie w pełni swoich myśli (Refsing 1999: 196–198). Co więcej, przestrzenia wymagającej ciągłej negocjacji są role społeczne oraz oczekiwania z nimi związane. Jak zauważa autorka, „[...] duńska tożsamość kobiety nie znajduje miejsca we współczesnym społeczeństwie japońskim, a japońska tożsamość mężczyzny nie jest w stanie przetrwać w duńskim społeczeństwie w niezmienionej formie” (tamże: 206). Dane zebrane przez badaczkę sugerują pewną trudność dla małżeństw zawieranych między Dunkami a Japończykami, a z drugiej strony pewne ułatwienie w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych przy związkach Japonek z Duńczykami (tamże: 205–206).

Biorąc pod uwagę przywołane potencjalne elementy, sytuacje powodujące utrudnienia w związkach mieszanych kulturowo, należy zastanowić się nad strategiami rozwiązywania wynikających z nich problemów. We wcześniej przywołanych badaniach Ewy Sowy-Behtane badaczka zapytała respondentki o podejmowane przez nie strategie radzenia sobie ze zdarzeniami, które mogą poróżnić małżonków. Podstawową strategią zapobiegania (lub łagodzenia) konfliktów wśród respondentek był kompromis (86%) oparty na częściowej rezygnacji z własnych zachowań kulturowych w celu osiągnięcia wspólnego kulturowego stanowiska.

Pozostałe strategie, czyli kapitulacja (gotowość do rezygnacji z własnych zachowań kulturowych), współistnienie (obopólna akceptacja przy pozostawianiu przy własnych wartościach kulturowych) oraz twórcze przystosowanie (synteza obu praktyk kulturowych, transkulturalność) były wybierane przez mniej niż 4% respondentek (Sowa-Behtane 2017: 90). W badaniach małżeństw japońsko-duńskich Japończycy wybierali w dłuższej perspektywie kompromis polegający na życiu w Danii, adaptacji i wytworzeniu nowej tożsamości opartej na wartościach japońskich oraz duńskich (Refsing 1999: 196).

Podsumowanie – szczęście po polsku czy japońsku?

Zarówno Polacy, jak i Japończycy deklarują odczuwanie szczęścia w życiu. Przyznają również, że czują się raczej szczęśliwi w swoim związku małżeńskim. Dane EVS i WVS pokazują, że większość elementów składających się na udane małżeństwo jest podobna w obu społeczeństwach. Zgodnie z danymi IPSOS Japończycy i Polacy odczuwają podobną satysfakcję z życia rodzinnego. Badania M. Herudzińskiej oraz I. Podobas i firmy Halmek w pewnym stopniu odkrywają różnice i podobieństwa w postrzeganiu szczęścia małżeńskiego. Analizy japońskie rzadko poruszają aspekt psychologiczny, pomijana jest m.in. kwestia przyjaźni między małżonkami, wierności czy zaufania. Badania jakościowe poświęcone *stricte* postrzeganiu szczęścia małżeńskiego przez małżonków są raczej rzadkością. W istniejących raportach porusza się jeden z aspektów omawianego zagadnienia – poczucie bliskości (por. Kwak, Bieńko 2020). Jak zostało to wcześniej zaznaczone, aktywności związane z intymnością czy bliskością są dla Polaków czynnikami współtworzącymi szczęście w małżeństwie. W kontekście japońskim bliskość nie jest określana bezpośrednio i można się domyślać, że spanie w jednym pomieszczeniu jest dla małżonków oznaką intymności. Fizyczna bliskość w postaci trzymania się za ręce czy wspólnej kąpieli jest rzadziej wybierana przez Japończyków (Halmek 2024).

Dane ilościowe tworzą szeroką panoramę postrzegania szczęścia małżeńskiego. Przejawia się to zwłaszcza w pytaniach o konkretne elementy niezbędne w dążeniu do udanego małżeństwa, w badaniach EVS/WVS. Okazuje się jednak, że dotychczas przeprowadzone studia międzynarodowe nie zawsze umożliwiają porównanie Polski oraz Japonii. Wynika to z nieuwzględnienia jednego z państw czy redukcji pytań o okoliczności powodujące, że małżeństwo można uznać za udane.

W świetle zagregowanych danych można wnioskować, że podejście do elementów ekonomicznych jest zbliżone w Polsce i Japonii, jednak kwestie bliskości oraz wspólnych poglądów czy podobnego stosunku do religii są dużo ważniejsze dla Polaków. Implikuje to potencjalny konflikt, który może wystąpić w związkach wielokulturowych i utrudniać osiąganie satysfakcji małżeńskiej, a w dalszej kolejności szczęścia. Jednak jak pokazują badania Małgorzaty Herudzińskiej oraz Izabeli Podobas, przy postrzeganiu szczęścia jako wypadkowej doświadczeń zarówno pozytywnych, jak i negatywnych już w kontekście par jednorodnych kulturowo zauważalne są pewne elementy, które wydają się nie przyczyniać do odczuwania szczęścia. Jednak dla respondentów mają one duże znaczenie. Interesujące jest, czy te elementy pokrywałyby się, czy też różniły w odniesieniu do par mieszanych kulturowo.

Chociaż elementy przyczyniające się do odczuwania satysfakcji i szczęścia w małżeństwie wśród mieszkańców Polski i Japonii częściowo pokrywają się, to w dalszych badaniach należy rozważyć szczególnie te wymiary kultury w rozumieniu Hofstede najbardziej różnicujące (tj. orientację długo- i krótkoterminową, męskość/kobiecość społeczeństw) i w ich kontekście funkcjonowanie rodziny mieszanej kulturowo. Prowadzi to do kolejnych pytań o mnogość oraz sposoby radzenia sobie z potencjalnymi problemami, które mogą nawiązywać do odczuwania stanu nieszczęścia zgodnie z teorią cebulową Czapińskiego. Potencjalnie strategie radzenia sobie z owymi przypadkami mogą się różnić w zależności od kultury, miejsca zamieszkania czy wyznania i prowadzić do pogłębiania nieporozumień zamiast ich zwalczania. Osiągnięcie równowagi oraz jej utrzymanie wydaje się być dużo trudniejsze w przypadku małżeństw przedstawicieli różnych kultur, szczególnie tych odległych geograficznie, o odmiennych religiach oraz językach.

Odpowiedź na pytanie o strategię została udzielona częściowo w badaniach Ewy Sowy-Behtane, która wyróżniła cztery sposoby radzenia sobie z sytuacjami konfliktowymi. Respondenci najczęściej wybierali ścieżkę opartą na kompromisie. Jednak, jak zasygnalizowały badania poświęcone duńsko-japońskim małżeństwom,

dużo trudniej może być Dunkom i Japończykom (niż Japonkom i Duńczykom) osiągnąć ów kompromis, a zatem w dalszej perspektywie i wspólne szczęście.

Żeby móc w pełni odpowiedzieć na pytanie o to, czy tzw. małżeństwa mieszane, wielokulturowe – w tym wypadku polsko-japońskie – mogą odnaleźć wspólne szczęście, należy przeprowadzić więcej badań o charakterze jakościowym. Przykładem mogą być studia dokonane przez Herudzińską i Podobas, szczególnie koncentrujące się na związkach Polek i Polaków z obywatelami innych państw oraz na postrzeganiu szczęścia małżeńskiego wśród Japończyków. Istotnym elementem badań jest analiza poziomu znajomości języka współmałżonka oraz identyfikacja trudności wynikających z barier językowych. Rozszerzenie badań nad szczęściem oraz jakością małżeństw (w tym mieszanych) m.in. o konteksty biograficzne pozwoli samym respondentom na konceptualizację badanych terminów, a w dalszej perspektywie możliwe będzie stworzenie modelu/modeli bądź typologii szczęścia małżeńskiego. Stanowiłoby to ciekawe i ważne uzupełnienie dotychczasowych badań, prowadzonych metodami ilościowymi.

Bibliografia

- Czapiński J. (1992), *Psychologia szczęścia. Przegląd badań i zarys teorii cebulowej*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Akademos”.
- Czapiński J. (2017), *Psychologia szczęścia. Kto, kiedy, dlaczego kocha życie i co z tego wynika, czyli nowa odsłona teorii cebulowej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Czechowska-Bieluga M., Lewicka-Zelent A. (2021), *Marital satisfaction – a literature review*. „Wychowanie w Rodzinie”, t. XXV: 155–172.
- Herudzińska M., Podobas I. (2024), *Szczęście małżeńskie – uwarunkowania i wyzwania*, „Wychowanie w Rodzinie”, t. XXXI, nr 4: 203–219.
- Hori M., Kamo Y. (2018), *Gender Differences in Happiness: the Effects of Marriage, Social Roles, and Social Support in East Asia*. „Applied Research Quality Life”: 839–857.
- Hofstede G., Hofstede G.J., Minkov M. (2011), *Kultury i organizacje*, tłum. M. Durska. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Linek A. (2023), *Sukces małżeński w nowej odsłonie – interpretacje postbadawcze*. „Zeszyty Naukowe KUL”, t. 66, nr 4: 117–136.
- Iafrate R., Bertoni A., Donato S. (2014), *Marital Adjustment*, [w:] A.C. Michalos (red.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Dordrecht: Springer, s. 3776–3779.
- Kamo Y., Hori M., (2014), *Marital and Family Satisfaction in 32 Countries*, [w:] A.C. Michalos (red.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Dordrecht: Springer, s. 3782–3790.
- Kwak A., Bieńko M. (2020), *Publiczny i prywatny obraz bliskich związków*. Kraków: Zakład Wydawniczy „Nomos”.
- Leidy M.S. (2014), *Marital Quality and Child Well-Being*, [w:] A.C. Michalos (red.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Dordrecht: Springer, s. 3796–3800.
- Michalos A.C. (red.) (2014), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*, Dordrecht: Springer.
- Osanami Törngren S., Irastorza N., Song M. (2016), *Toward building a conceptual framework on intermarriage*. „Ethnicities”, t. 16, nr 4: 1–24.
- Oyama Y. (2012), 何が人を幸福にし何が人を不幸にするか. „Japanese Psychological Review”, t. 55, nr 1: 99–106.
- Refsing K. (1998), *Gender Identity and Gender Role Patterns in Cross-Cultural Marriages: The Japanese-Danish Case*, [w:] R. Breger, R. Hill (red.), *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. London and New York: Routledge, s. 193–208.
- Rosenblatt P.C., Stewart C.C. (2004), *Challenges in Cross-Cultural Marriage: When She is Chinese and He Euro-American*. „Sociological Focus”, t. 37, nr 1: 43–58.
- Sowa-Behtane E. (2021), *Znaczenie różnic kulturowych w kobiecym obrazie funkcjonowania małżeństw i rodzin wielokulturowych*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum.
- Sowa-Behtane E. (2017), *Rodzina wielokulturowa w sytuacji konfliktów i zagrożeń*. „Wychowanie w Rodzinie”, t. XVI, nr 1: 79–92.
- Veenhoven R. (2012), *Happiness, Also Known as “Life Satisfaction” and “Subjective Well-Being”*, [w:] K.C. Land, A.C. Michalos, M.J. Sirgy (red.), *Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research*. Dordrecht: Springer, s. 63–78.

Źródła internetowe

- EVS (2022), *EVS Trend File 1981–2017*. GESIS, Cologne. ZA7503 Data file Version 3.0.0, [dostęp 15.04.2025].
- Haerpfer C., Inglehart R., Moreno A., Welzel C., Kizilova K., Diez-Medrano J., Lagos M., Norris P., Ponarin E. & Puranen B. et al. (2022) (red.), *World Values Survey Trend File (1981–2022) Cross-National Data-Set*, Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. Data File Version 2.0.0 [dostęp 15.04.2025].
- Halmek (2024), 夫婦関係に関する調査 2024, <https://www.halmek-holdings.co.jp/news/insights/2024/zzig906nnnew/> [dostęp 20.04.2025].
- Hofstede G. (2025a), *The 6-D model of national culture*, <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/> [dostęp 28.05.2025].
- Hofstede G. (2025b), *Country Comparison bar charts*, <https://geerthofstede.com/country-comparison-bar-charts/> [dostęp 26.05.2025].
- IPSOS (2024), *Global Happiness 2024*, <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/202403/Ipsoshappinessindex2024.pdf#page=9.06> [dostęp 15.04.2025].
- Jankowska, A. (2023), *Ikigai – japońska sztuka szczęścia*, <https://zwierniadlo.pl/lifestyle/225268,1,ikigai--japonska-sztuka-szczescia.read> [dostęp 25.05.2025].